

RIKSDAGENS
KULTURUTSKOTT

Helsingfors
den 15 oktober 1993
Utlåtande nr 3

Till Statsutskottet

Regeringens proposition 126 om statsbudgeten för 1994 remitterades den 15 september 1993 till statsutskottet för beredning.

Enligt 18 a § 3 mom. arbetsordningen för riksdagen kan utskottet på eget initiativ i fråga om sitt behörighetsområde avge utlåtande om budgetpropositionen till statsutskottet inom 30 dagar från det propositionen remitterades till utskottet.

Med anledning av ärendet har utskottet hört ekonomichefen Eero Pulkkinen, överdirektören Leevi Melametsä, överdirektören Markku Linna, kulturrådet Pekka Pekkonen, undervisningsrådet Hannu Sirén, yngre regeringssekreteraren Antti Vuorinen och projektchefen Jorma Ahola vid undervisningsministeriet, regeringssekreteraren Seppo Tanninen vid finansministeriet, biträdande avdelningschefen Matti Toivaiainen vid social- och hälsovårdsministeriet, konsultativa tjänstemannen Vuokko Korpinen, överinspektören Tuija Leminen och överinspektören Pasi Järvinen vid arbetsministeriet, läns skolrådet Esko Kangas vid länsstyrelsen i Tavastehus län, förvaltningsdirektören Roger Broo vid Åbo Akademi, chefen för studiebyrån Matti Jussila vid Tammerfors universitet, direktören Seppo Naumanen vid statens studiestödscentral, konsulten Eeva-Liisa Tuominen vid Helsingfors stads socialverk, ordföranden Risto Kuosmanen vid vuxenutbildningsrådet, medlemmarna, ordförande Pentti Silvennoinen, ombudsman Jyrki Jokinen och generalsekreterare Ritva Ojalehto vid delegationen för vuxenutbildning, ombudsmannen Petri Pohjonen vid Ammatillisten Aikuiskoulutuskeskusten Liitto, generalsekreteraren Heikki Sederlöf vid Finlands Folkhögskolförening, arbetskrafts- och utbildningspolitiska sekreteraren Jari-Pekka Jyrkänne vid Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC, projektchefen Jukka Mäkelä vid Tekniikan akateemisten liitto och ordföranden Ari Mäkelä vid Finlands studentkårers förbund FSF.

Kulturutskottet har behandlat ärendet till den del det gäller utskottets behörighetsområde och koncentrerar sig i sitt utlåtande på frågor som minskning av högskolornas personal, sammanjämkning av studiestödet med utkomstskyddet för arbetslösa och anslagen för den yrkesinriktade vuxenutbildningen. Utskottet anför vördsamt följande såsom sitt utlåtande.

Minskning av högskolornas personal

I budgeten anges för varje förvaltningsområde hur stor dess totala personal får vara under budgetåret. Detta gäller även högskolornas personal.

Enligt vad utskottet har erfarit spelar årsverkskvoterna ingen roll om anslagen skärs ner i betydande grad. Utskottet påpekar dock att högskolornas verksamhet skiljer sig från verksamheten inom statsförvaltningen i övrigt och att personalkvoterna även gäller undervisningspersonalen.

För att säkerställa undervisningens nivå *föresätter utskottet* att högskolorna så smidigt som möjligt själva får bestämma hur de skall fördela sina anslag på ett förnuftigt sätt mellan antingen personalutgifter eller andra utgifter.

Sammanjämkning av studiestödet och utkomstskyddet för arbetslösa

Riksdagen har i flera sammanhang uppmärksammat problemen med de studerandes utkomst. Kulturutskottet hänvisar speciellt till det som uttalades i samband med den utbildningspolitiska redogörelsen (år 1990) om att målet för studiestödssystemet är att ge de studerande bättre möjligheter att studera och att få en tryggad utkomst. Utskottet framhåller att detta syfte accentueras ytterligare under rådande massarbetslöshet.

Undervisningsministeriet bereder som bäst en reform av studiestödslagstiftningen, som torde framläggas i en proposition till riksdagen under den närmaste tiden. Utskottet är dock bekymrat med anledning av vissa aktuella problem i studiestödssystemet som på grund av de studerandes situation kräver en snabb lösning.

Utskottet uppmärksammar att studiestödet är så lågt att det hindrar människor från att börja studera eftersom utkomtskyddet för arbetslösa är högre. För att intresset för utbildning skall öka måste detta problem enligt utskottets mening snabbt få en lösning. Därför krävs det fortsatta åtgärder för att sammanjämka studiestödet och utkomtskyddet för arbetslösa. Utskottet anser att ministerierna absolut måste intensifiera sitt samarbete ytterligare och påskyndar åtgärder för en sammanjämknings.

Trots att studiestödssystemet i sig lämpar sig väl för majoriteten av de studerande och stadgan ändras för att rätta till eventuella olägenheter, uppstår det lätt nya marginalgrupper. Utskottet ser det som en positiv sak att sammanjämkningsen av studiestödet och utkomtskyddet för arbetslösa utgår från att en långvarig arbetslöshet när det gäller unga utan yrkesutbildning eller högskoleexamen i mån av möjlighet avbryts genom att de unga hänvisas till utbildning, arbetspraktik eller annan verksamhet som aktivt stödjer dem i deras försök att finna arbete.

Speciella marginalgrupper bland de högskolestuderande utgör de som studerat i över sju år samt de som just skall avlägga sin examen eller som tillfälligt måste avbryta sina studier eftersom de då ställs utanför utkomtskyddet för arbetslösa. Enligt utskottets mening ligger det i både individens och samhällets intresse att motiverade studerande kan läsa sig färdiga.

På grund av sysselsättningsläget uppstår det dessutom problem med hur nyutexaminerade studerande som inte fått arbete skall sköta sina förfallande studieskulder, som de omöjligt kan klara av ekonomiskt på egen hand. Därför är det nödvändigt att med det snaraste åtgärda dessa marginalgruppers problem, t.ex. genom tidsbundna arrangemang och justering av anvisningarna för beviljande av utkomststöd.

Dagstuderande vid yrkesläroanstalter eller gymnasier som blivit kvällsstuderande och som inte har rätt till vare sig utkomtskydd för arbetslösa eller studiestöd utgör en annan marginalgrupp. Den 1 september 1993 trädde en ändring i lagen om utkomtskydd för arbetslösa i kraft, som innebär att den som varit dagstude-

rande och blir kvällsstuderande inte beviljas utkomtskydd för arbetslösa. Å andra sidan medges studiestöd bara för heltidsstudier, vilket kvällsstudier inte anses vara. En tredje problemgrupp uppstår genom att det inte finns någon entydig tolkning beträffande dem som blivit arbetslösa och sökt sig till utbildning, t.ex. kvällsstudier eller flerformsstudier. Utskottet understryker att de som blivit arbetslösa bör ha lika möjligheter till kvälls- eller flerformsstudier som de som har arbete.

Om en studerande varken får studiestöd eller utkomtskydd för arbetslösa kan han anhålla om utkomststöd av kommunen. Enligt vad utskottet erfarit varierar praxis med att bevilja studerande utkomststöd i hög grad från kommun till kommun. I flera kommuner får studerandena avslag på sin ansökan om utkomststöd. Detta kan leda till oöverkomliga problem för de studerande, eftersom det kan vara nästan omöjligt att få en arbetsplats på grund av den rådande arbetslösheten.

Utskottet menar att uppkomsten av ovan beskrivna marginalgrupper absolut måste hindras med alla till buds stående medel. Sammanjämkningsen av studiestödet och utkomtskyddet för arbetslösa bör enligt utskottets mening utgå från att studiestödet är den primära utkomsten för en studerande. De studerande får inte behandlas sämre än andra medborgare genom att en del av dem ställs utanför det grundläggande utkomtskyddet. Utskottet poängterar att framför allt undervisningsministeriet, arbetsministeriet och social- och hälsovårdsministeriet bör samarbeta för att lösa dessa problem och för att med det snaraste komma på en procedur som i fortsättningen kan förebygga uppkomsten av sådana situationer att någon inte får utkomtskydd för arbetslösa eller studiestöd eller utkomststöd. Det är viktigt att slå fast en gemensam definition på begreppet heltidsstudier som används inom både undervisningsministeriets och arbetsministeriets förvaltningsområde. Sammanjämkningsen bör leda till en systemförenkling.

Utskottet förutsätter att regeringen skyndsamt vidtar åtgärder för att se till att ingen studerandegrupp ställs utanför basinkomstsystemen.

Anslagen för den yrkesinriktade vuxenutbildningen

Med stöd av budgeten för 1993 och en temporär ändring (1686/92) av lagen om yrkesläroan-

stalter har de statliga undervisningsmyndigheter-
na inom gränserna för ett anslag i budgeten
kunnat köpa utbildning hos yrkesläroanstalter
eller andra läroanstalter under offentlig kontroll.
I budgetpropositionen för 1994 föreslår regere-
ningen att anslaget under moment 29.69.33 för
yrkesinriktad vuxenutbildning skall få användas
bl.a. till betalning av utbildning som köps år
1993 i enlighet med ovan nämnda temporära
lagändring och till betalning av sådan grundlägg-
ande yrkesutbildning och påbyggnadsutbild-
ning samt kompletterande utbildning som köps
av yrkesutbildningscentrer. Den öppna konkur-
rensen om utbildningsköp mellan olika läroan-
stalter upphör således i slutet av 1993. I budget-
propositionen överförs samtidigt inalles 104 mil-
joner mark till statsandelsmomenten för vissa
läroanstalter och 200 miljoner mark till arbets-
ministeriets förvaltningsområde, varav 110 mil-
joner mark till studiesociala förmåner för stude-
rande som deltar i arbetsmarknadsutbildning
och 90 miljoner mark till utbildning som köps av
arbetskraftsförvaltningen.

Utskottet anser att de möjligheter en studeran-
de i år har att köpa utbildning av flera och
dessutom flera olikartade läroanstalter är ända-
målsenliga i det rådande läget. Giltighetstiden för
den temporära ändringen av 31 d § lagen om
yrkesläroanstalter bör därför förlängas. Detta
betyder samtidigt att anslagsöverföringarna på
sammanlagt 104 miljoner mark i förklaringen till
moment 29.69.33 bör återkallas. För arbets-
kraftspolitisk vuxenutbildning behövs större an-
slag för att utbildningsmöjligheterna skall kunna
utvidgas. Anslagen under moment 34.06.50 bör
därför höjas med 148 miljoner mark och anslagen
under moment 34.06.51 med 50 miljoner mark.

*Utskottet förutsätter att köp av utbild-
ningstjänster med arbetskraftsförvalt-
ningens anslag för anskaffning av köpta
utbildningstjänster vid behov inriktas
också på de läroanstalter och studeran-
degrupper som länsstyrelserna har köpt
utbildning för med undervisningsförvalt-
ningens anslag år 1993.*

Arbetsmarknadsutbildningen bör utgöra ett
led i utbildningspolitiken, som siktar på utveck-
ling i yrket. Utbildningens standard bör upp-
märksammas särskilt.

Utskottet uppmärksammar arbetsmarknads-
utbildningen för specialutbildade. Arbetsmark-
nadsutbildningen har sysselsättning som mål.
Arbetsmarknadsutbildning bör därför köpas så
att den stödjer sysselsättning och inte så att
utbildning köps för utbildningens egen skull.
Därför behövs det uppföljning, utvärdering och
undersökning av effekterna samt fortsatt plane-
ring av studierna.

Ovan nämnda anslagsöverföringar till mo-
ment 34.06.50 och 34.06.51 under arbetsministe-
riets förvaltningsområde är avsedda för utbild-
ningsavsnitt för unga.

*Utskottet förutsätter att arbetskrafts-
förvaltningen ser till att utbildningsav-
snitt, dvs. språk-, företag-, datateknik-
och internationaliseringsavsnitt samt an-
dra motsvarande avsnitt för unga som
slutfört sin utbildning vid yrkesläroan-
stalter får fortsätta.*

Med stöd av det ovan sagda anför kulturut-
skottet vördsamt

*att statsutskottet bör beakta det som
anförs i detta utlåtande då det utarbetar
sitt betänkande.*

I den avgörande behandlingen deltog ordfö-
randen Jouppila, vice ordföranden Astala, med-
lemmarna Ala-Harja, Aula, von Bell, Gustafs-
son, Laakso, Lindqvist, M. Pietikäinen, Rätty,

Toivonen och Tykkyläinen samt suppleanterna
Lahikainen (delvis), A. Ojala, Puhakka (delvis),
Ryynänen och Seivästö.

